

*Гроховчук Іванна Миколаївна
студентка 2 курсу магістратури,
спеціальність 013 « Початкова освіта»,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

*Науковий керівник:
Гончарук Ольга Валеріївна
к.пед.н., доцент кафедри теорії і
методики початкової освіти,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ КОМПЛЕКСІ

Підготовка дітей до школи посідає вагомe місце впродовж історії розвитку навчання і виховання. Змістовний внесок у розвиток і становлення педагогічної теорії зробив відомий чеський педагог Я. Коменський. На кінець XVII століття завдяки Я. Коменському в зарубіжній педагогіці набули теоретичного обґрунтування і дістали практичне втілення ідеї обов'язкової підготовки дітей дошкільного віку до школи в умовах сім'ї [3, с. 73]. Оригінальна гуманістична система виховання існувала й у вітчизняному педагогічному досвіді. Пізніше ця система одержала назву «українська козацька педагогіка» [1, с. 14].

Надзвичайну роль у розв'язанні проблеми підготовки дітей до школи відіграла творчість К. Ушинського. Науковець розробив систему початкових занять, у яких висунув основні вимоги до організації і змісту сімейного й громадського дошкільного виховання [3, с. 312].

Особливе місце у вирішенні проблем підготовки дітей до школи, наступності і взаємодії сім'ї, дошкільної установи і школи належить В. Сухомлинському. Він обґрунтував теоретико-методологічні основи взаємодії сім'ї і школи у справі навчання й виховання. На думку педагога, батькам і вчителям слід глибоко усвідомлювати, що ні школа без сім'ї, ні сім'я без школи не можуть впоратися з найтоншими, найскладнішими завданнями становлення людини [2, с. 276].

На сучасному етапі розвитку українського суспільства науковці різнобічно розглядають готовність шестирічних дітей до школи. Так, більшість науковців, зокрема І. Дичківська [1], О. Савченко [3], Л. Федорович та ін., виділяють психологічну готовність до навчання як основну. Вони акцентують свою увагу на її двох спрямуваннях – інтелектуальному й особистісному, завдяки достатньому рівню яких вступ до школи можливий і доцільний.

Складовою особистісної готовності до навчання є соціальний розвиток, який виявляється у потребі й умінні взаємодіяти з однолітками, дорослими, спілкуватися й адекватно реагувати на події. Майбутній шестирічний школяр, відповідно до сучасних вимог, повинен бути фізично здоровим, психічно і соціально розвиненим, тобто особистісно зрілим і життєво та соціально компетентним.

Базовим компонентом дошкільної освіти чітко визначено три аспекти гармонійного особистісного розвитку дитини: фізичного, психологічного і соціального [1, с. 5].

Фізичний аспект включає стан фізичного здоров'я дитини, її фізичний розвиток, що характеризується великою залежністю від умов середовища і ґрунтується на заходах, спрямованих на охорону життя та зміцнення здоров'я дітей в умовах сім'ї й дитячих закладів.

Психологічний аспект у психолого-педагогічній літературі розглядається на основі різних підходів і тлумачення понять «інтелектуальна готовність», «психологічна готовність». Зокрема, В. Давидов пов'язує психологічну готовність з особистісними особливостями дитини, з її розумовими, емоційно-вольовими, моральними, фізичними та іншими якостями [3, с. 74]. О. Низковська вважає психологічну готовність складним утворенням, яке включає готовність в емоційно-вольовій сфері, розумову готовність, готовність до спілкування [2, с. 10]. Л. Федорович, визначає особистісну, інтелектуальну і соціопсихологічну готовність як складові психологічної готовності до шкільного навчання [1, с. 6]. Д. Ельконін показником психологічної готовності вважав довільність поведінки як передумови навчальної діяльності, тобто уміння слухати, орієнтуватися, дотримуватися правил, самостійно приймати рішення [3, с. 327].

Соціальний аспект – це процес послідовного входження дитини в соціальне середовище, який ще називають соціалізацією, тобто формуванням у дитини здатності взаємодіяти з оточуючим середовищем і людьми в процесі життєдіяльності. На думку О. Кононко, існують дві форми соціального розвитку:

1) засвоєння певних знань, умінь і навичок, формування особистісних якостей у процесі цілеспрямованого навчання і виховання;

2) стихійне освоєння дитиною соціальних умов існування в процесі гри, відносин, виконання ролей, схвалюваних норм поведінки, способів діяльності, прийнятих у колективі, тобто для соціального розвитку потрібні: організоване соціальне научування і стихійна соціальна практика [2, с. 52].

Оскільки загальний розвиток дитини відбувається завдяки виховному впливу сім'ї, школи, суспільства в цілому, взаємодії з явищами зовнішнього оточення і людьми, то, об'єднуючи заклади різних видів і типів, навчально-виховний комплекс створює оптимальне пізнавально-розвивальне середовище як сукупність природних, педагогічних, психологічних, соціальних і навчальних умов розвитку, навчання і виховання. Саме організація пізнавально-розвивального середовища в умовах комплексу

впродовж усього дошкільця є основною умовою гуманізації педагогічного процесу підготовки дітей до школи.

Лише за умови взаємодії сім'ї як первинного інституту соціалізації дитини, закладу дошкільньої освіти як осередку набуття дитиною дошкільнього віку різних видів компетенцій (відбувається в різних видах дитячої діяльності: ігровій, навчально-ігровій, мовленнєвій, художньо-мовленнєвій, образотворчо-продуктивній, театральній-ігровій, художньо-практичній, пізнавальній, соціокультурній) та початкової школи в закладі загальної середньої освіти можлива реальна повноцінна підготовка дитини до школи, адже саме ці названі інституції й створюють пізнавально-розвивальне середовище. Таке середовище є сприятливим у навчально-виховному комплексі ЗДО – ЗСО [1, с. 37].

Забезпеченню взаємодії у виховній роботі сприяють проведені різні спільні заходи, такі як: спільні виховні заходи з різними культурно-освітніми закладами, спільні виставки, конкурси малюнків, художня самодіяльність, спортивні свята, екскурсії, походи, спільне відвідування історичних і культурних пам'ятних місць, святкування Міжнародного дня захисту дітей, святкування суспільно-культурних і календарно-побутових свят за безпосередньої участі дітей, педагогів і батьків.

Як уважає О. Савченко, діагностуванням повинен володіти кожен педагог [3, с. 7]. Предметом діагностування можуть бути: самоаналіз занять, власних дій, емоцій, поведінки, вчинків, а також особистісних і професійних можливостей. Оскільки батьки є рівноправними суб'єктами у підготовці дітей до школи, то це в повній мірі стосується і їх.

Дослідницько-експериментальна робота проводилась в ЗДО №36 «Калинка» НВК «Гімназія №14 імені Василя Сухомлинського».

Критеріями підготовленості дітей до школи в умовах комплексу на основі взаємодії було визначено:

1) загальну підготовленість дитини до школи, тобто наявність фізичної, психічної та соціальної компетентності як результату суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Показниками названого критерію виступають активність, самостійність і творчість;

2) індивідуальну пріоритетну позицію дитини у підготовці до школи як результат суб'єкт-суб'єктної взаємодії дітей, педагогів і батьків. Показником названого критерію виступає взаємодія та її рівні: співвідпорядкування, співробітництво й співтворчість.

Проведене дослідження вказує на необхідність поглиблення гуманізації процесу підготовки до школи через цілеспрямовану його організацію на основі взаємодії сім'ї, вчителів початкових класів та вихователів закладів дошкільньої освіти, що сприятиме розвитку особистості дитини. А тому необхідним завданням підготовки дітей до школи є теоретична розробка організаційно-педагогічних умов, які б сприяли активізації процесу підготовки й забезпечували високий рівень готовності дитини до навчання в школі.

Важливу роль у забезпеченні взаємодії у роботі навчально-виховного комплексу відіграє проведення спільних педагогічних рад. На педагогічних радах мають глибоко і всебічно висвітлюватися актуальні питання спільної роботи сім'ї, дитячого садка і початкової школи. У зв'язку з цим доцільними є проведення засідань за такою тематикою: «Розвиток самостійності, активності та творчості у старших дошкільників і молодших школярів», «Забезпечення наступності у підготовці дітей до школи», «Досвід роботи вихователів з використання дидактичних ігор у формуванні співробітництва» тощо [2, с. 9].

Другою умовою є цілеспрямована організація сім'єю, закладом дошкільної освіти й школою в умовах навчально-виховного комплексу пізнавально-розвивального середовища для підготовки дітей до школи, визначення змісту спільної діяльності й співробітництва дітей, педагогів і батьків за певними напрямками.

Ще однією важливою умовою успішної підготовки дитини до школи є об'єктивне стартове, поточне й фінішне діагностування підготовленості як інтегрованого показника особистісних змін у фізичному, психічному й соціальному розвитку дошкільників, що виникають у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії на рівні співробітництва в умовах особистісно орієнтованої організації підготовки дітей до школи, їх розвитку, виховання і навчання.

Навчально-виховний комплекс – це загальноосвітній заклад із високим рівнем розв'язання навчально-виховних завдань неперервної освіти завдяки широкій взаємодії, яка забезпечує взаємозв'язки школи і соціального середовища, наступність у розвитку, навчанні та вихованні дітей, прагне до створення оптимальних соціально-психологічних і організаційно-педагогічних умов для цілеспрямованого формування особистості. Провідними організаційно-педагогічними умовами успішного й результативного процесу підготовки дітей до школи в умовах навчально-виховного комплексу є: ціннісна орієнтація батьків і педагогів на взаємодію у підготовці дітей до школи; взаємодія сім'ї, закладу дошкільної освіти та початкової школи у підготовці дитини до школи; системне та об'єктивне діагностування готовності дитини до школи.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: (нова редакція) // Дошкільне виховання. 2012. №7. С.4-19.
2. Бойко А. Виховуючі суб'єкт-суб'єктні відносини і нова парадигма виховання / А. Бойко // Зб. наук. праць ПДПУ ім. В. Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки». Вип. 2 (3). Полтава, 2007. С. 6-15.
3. Выготский Л. С. Собрание сочинений : В 6 т. Т. 1. Вопросы теории и истории психологии / Под ред. А. Р. Лурия, М. Г. Ярошевского. М.: Педагогика, 1982. 488 с.